

KS. JAN DZIEDZIC, KS. JAN KLIMEK

Wprowadzenie

W wielu krajach świata choroba alkoholowa powoduje dziś wstrząsające problemy społeczne. Jako rzeczywistość bardzo złożona i niechętnie analizowana stopniowo w patologicznym procesie dotyka ona i poraża wiele aspektów ludzkiego życia, tak w wymiarze osobistym, jak i społecznym oraz instytucjonalnym. Stąd formuła niniejszej monografii, w której próbujemy przyjrzeć się temu zagadnieniu z różnej, aczkolwiek spójnej perspektywy wielu dyscyplin naukowych. Źródłem owej spójności jest ta sama wizja człowieka zasadzająca się na fundamentach antropologii chrześcijańskiej.

Zbiór zebranych referatów powstał jako owoc współpracy dwóch ważnych instytucji krakowskiego środowiska naukowego: Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Szpitala Specjalistycznego im. dr. Józefa Babińskiego. Motywacją był zbliżający się jubileusz stulecia istnienia Szpitala (1917–2017) oraz mijająca dwudziesta rocznica cyklicznych (podejmowanych kilka razy w roku) rekolekcji dla pacjentów oddziałów alkoholowych tej instytucji.

W narzucanym powszechnie przekazie medialnym alkohol w życiu współczesnego człowieka spełnia rolę wyzwalacza dobrych emocji, koniecznego towarzysza rekreacji i świetnej zabawy, co podkreślają kampanie reklamowe. Jest przedstawiany jako komponent istotnych społecznych relacji, klucz do nowych wymiarów

wolności osobistej człowieka. Oczywiście ten obraz jest głęboko zafałszowany i radykalnie nieprawdziwy, ponieważ wykreowany przez lobby alkoholowe. Z perspektywy Szpitala, w którym leczy się coraz więcej osób uzależnionych od alkoholu (w roku 2016 powiększono oddział leczenia uzależnień oraz powołano nowy oddział leczenia osób z podwójnymi diagnozami), wpływ tej substancji na życie człowieka i całych społeczności wygląda zupełnie inaczej.

Niestety, mimo że wydaje się to paradoksalne, zarówno rząd, jak i społeczeństwo nie podejmują wystarczających starań, by ukazać taką prawdę, bardzo przecież kosztowną dla ogółu obywateli. Lepiej jest przeznaczyć czas reklamowy masowych mediów na przedstawienie uśmiechniętych młodych ludzi z butelką piwa w ręku niż sfilmowanych skutków używania alkoholu, dramatycznych w swej wymowie, a przynajmniej smutnych i przygnębiających. Z punktu widzenia Skarbu Państwa oraz ekonomii rynków wpływy ze sprzedaży alkoholu mają wciąż inny walor niż koszty społeczne jego sprzedaży rozłożone w czasie. Choć pieniędzy z programów przeciwdziałania skutkom alkoholizmu jest relatywnie dużo, to jednak wiele instytucji wspierających abstynencję wciąż nie potrafi skutecznie ich pozyskiwać bądź właściwie wykorzystywać.

Treści zawarte w niniejszej publikacji mogą, w nadziei redaktorów, stanowić pewne poszerzenie horyzontów patrzenia na złożone problemy choroby alkoholowej i jej społecznych skutków oraz być inspiracją dla nowych działań podejmowanych przez terapeutów uzależnień i inne osoby pomagające bądź pragnące pomagać osobom uzależnionym. Są też swoistą promocją szczególnego miejsca-instytucji: Szpitala Specjalistycznego im. dr. Józefa Babińskiego w Krakowie w przededniu jego jubileuszu.

Prezentowana publikacja pt. *Wspomóc uzależnionych od alkoholu. Refleksja psychologiczno-teologiczna* składa się z dwóch części. Pierwsza z nich omawia problematykę uzależnień od alkoholu w kontekście psychologiczno-terapeutycznym, druga przybliży aspekt teologiczno-duszpasterski. Wprowadzeniem do tematyki publikacji

jest artykuł opisujący funkcjonowanie Oddziału Terapii Uzależnień od Alkoholu w Szpitalu Specjalistycznym im. dr. Józefa Babińskiego w Krakowie (por. Olga Tomaszewska). Dalej zostaje przybliżona wieloaspektowość tego skomplikowanego problemu, jakim jest choroba alkoholowa. Jednym z takich zagadnień jest FAS (ang. Fetal Alcohol Syndrome), czyli alkoholowy zespół płodowy. Badania wykazują, że istnieje wyraźny związek pomiędzy spożywaniem alkoholu przez kobietę w czasie ciąży a pewnymi nieodwracalnymi zmianami rozwojowymi płodu (por. Agnieszka Katarzyńska). Podobne zależności wykazują badania prowadzone wśród dorosłych dzieci alkoholików (DDA) (por. Katarzyna Bielarczyk).

Alkohol powoduje wiele negatywnych skutków zarówno dla samego nadużywającego go, jak i dla jego rodziny, a także dla społeczeństwa (por. Justyna Berlińska). Dlatego z punktu widzenia prawnego istnieje nawet zobowiązanie do podjęcia leczenia i terapii (por. Wojciech Chodorowicz). Jak zauważają specjaliści, w postępowaniu terapeutycznym nieodzowna jest strategia całkowitej abstynencji, redukcja szkód i metody farmakologiczne (por. Andrzej Kowal).

Integralnym elementem uwolnienia się od uzależnienia jest też aspekt duchowy. Zwraca na niego uwagę np. metoda Stanleya Blocka nazwana Mind-Body Bridging (por. Paweł Koza). Badania prowadzone wśród anonimowych alkoholików potwierdzają, że podczas toczenia walki z nałogiem relacja z Bogiem daje siłę wewnętrzną, poczucie sensu życia oraz pomaga przezwyciężyć samotność (por. ks. Grzegorz Wąchoł).

Bardzo istotna jest również współpraca pomiędzy parafią a osobą uzależnioną od alkoholu, która zawsze żyje w jakiejś wspólnocie. Zwłaszcza w sytuacji, gdy człowiek jest wierzący, leczenie domaga się podpory duchowej i aksjologicznej. Dlatego pomoc medyczno-psychologiczna i duszpasterska nawzajem się uzupełniają i tworzą wspólny system wsparcia (por. ks. Jan Dziedzic).

Integralna pomoc uzależnionemu od alkoholu powinna umożliwić mu powrót do swojego środowiska i aktywności zawodowej.

Człowiek dopiero wtedy odzyskuje na nowo własną godność, czuje się potrzebny i przestaje być beneficjentem instytucji pomocowych. Pomaga w tym ekonomia społeczna, np. w formie centrum integracji społecznej (por. Justyna Berlińska, ks. Jan Klimek).

Refleksję teologiczno-duszpasterską drugiej części rozpoczynają trzy artykuły poruszające tematykę biblijną. Do wstrzeźliwości od alkoholu wzywał już Stary Testament (por. Maria Miduch). Negatywne skutki, jakie niesie ze sobą nadmierne spożywanie go, były powodem nakazu wstrzeźliwości dla kapłanów. Aaron słyszy od Pana: „Kiedy będziecie wchodzić do Namiotu Spotkania, ty i synowie twoi, nie będziecie pić wina ani sycery” (Kpł 10, 9). Nowy Testament zaleca zachowanie umiaru w używaniu napojów alkoholowych i wyklucza udział w spotkaniach, gdzie się go nadużywa. Chrześcijanin zostaje wezwany do czujności, właściwej oceny rzeczywistości oraz podejmowania odpowiedzialnych decyzji. Trzeźwość jest konieczna ze względu na powtórne przyjście Pana (por. bp Roman Pindel). Biblia zatem stanowczo piętnuje pijaństwo i ceni umiar w używaniu alkoholu. Wino z Kany Galilejskiej, którego zabrakło, symbolizuje Stare Przymierze i stare, niedoskonałe prawo, a nowe wino, dane przez Jezusa – nową jakość życia i Nowe Przymierze, związane z radością eschatologicznego uwielbienia i chwały (por. Anna Gibek).

Biblijne wskazania do trzeźwości stały się podstawą chrześcijańskiego wychowania do abstynencji i wsparcia uzależnionych. Taka inicjatywa została podjęta przez ks. Franciszka Blachnickiego oraz utworzony przez niego Ruch Światło-Życie. Proponowana przez ruch Krucjata Nowego Człowieka wzywa do uwolnienia się od nałogów i tworzenia nowej kultury, polegającej na rozwoju wartości osoby i wspólnoty we wszystkich dziedzinach życia (por. ks. Maciej Ostrowski).

W wychowanie do trzeźwości winny zaangażować się różne instytucje. Szczególne role odgrywają tu jednak rodzina, szkoła i Kościół. Ważne jest uświadamianie, jakie zagrożenia wynikają z nadużywania alkoholu, oraz ukazanie trzeźwości jako wartości wpływającej

na dorosłe życie młodego człowieka, a także kształtowanie postaw abstynencji (por. Renata Chrzanowska).

W sytuacji uzależnienia jednym z elementów wsparcia może być pomoc duszpasterska, w tym głoszenie słowa Bożego. Obok stosownych farmaceutyków i doradztwa psychologicznego dobry wpływ mogą wywierać, zwłaszcza na osoby wierzące, rekolekcje oraz codzienne towarzyszenie kapelana. Taka forma, jako jeden z istotnych elementów terapii, prowadzona jest przez kapelanię Szpitala im. dr. Józefa Babińskiego w Krakowie (por. ks. Jan Klimek). Dotknięty nałogiem pacjent może skorzystać z opieki duchowej, obejmującej rozmowę, posługę sakramentalną oraz spotkanie we wspólnocie Kościoła (por. ks. Tomasz Stec, ks. Mirosław Żak). Cennymi narzędziami duchowego wsparcia bywają także hagiografia, ikonografia oraz logoterapia (por. ks. Artur Ciepielski).

Jak zauważa papież Franciszek w encyklice *Laudato si'*, tylko człowiek trzeźwy, to znaczy mający właściwy stosunek do wpisanego w jego naturę prawa moralnego, może budować bardziej godne środowisko społeczne (por. o. Jerzy Brusilo).

Należy zaznaczyć, że prezentowana publikacja, podejmująca zagadnienie uzależnień od alkoholu i wsparcia psychologiczno-pastoralnego, nie wyczerpuje tego tematu. Może jednak w jakimś stopniu pomóc duszpasterzom, rodzinie, a także osobom uzależnionym zobaczyć złożoność tego problemu i zrozumieć, że leczenie farmakologiczne, pomoc psychologiczna i duchowa są nieodzowne w sytuacji choroby alkoholowej. Redaktorzy tej książki wyrażają wdzięczność Szpitalowi Specjalistycznemu im. dr. Józefa Babińskiego w Krakowie za życzliwość i współpracę w zakresie *pastoral counseling*, a wszystkim autorom dziękują za przygotowanie artykułów.